

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"
Навчально-науковий інститут права ім. І. Малиновського
Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЄКТ)

з навчальної дисципліни* _____
на тему: «Гарантії здійснення адвокатської діяльності в Україні»

Здобувач(к)а вищої освіти
за першим (бакалаврським) рівнем
___ року навчання групи П-___
Спеціальності «081 Право»
Освітньо-професійна програма «Право»
_____(ПІБ студента)
Керівник: (науковий ступінь, вчене звання)
(ПІБ керівника)
Національна шкала: _____
Кількість балів: ___ Оцінка: ЄКТС ___

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Острого 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	4
1.1. Поняття гарантій адвокатської діяльності та їх роль у правовій системі України.....	4
1.2. Функції гарантій адвокатської діяльності.....	7
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇН	14
2.1. Конституційні та законодавчі гарантії адвокатської діяльності.....	14
2.2. Права та обов'язки адвоката як умови забезпечення гарантій адвокатської діяльності.....	16
2.3. Гарантії незалежності та недоторканності адвоката під час виконання професійних обов'язків.....	19
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	23
3.1. Основні проблеми реалізації правових гарантій адвокатської діяльності в Україні.....	23
3.2. Міжнародний досвід забезпечення гарантій адвокатів: порівняльний аналіз	27
3.3. Перспективи вдосконалення законодавства та реформування інституту адвокатури в Україні.....	32
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

У сучасному правовому суспільстві адвокатура виконує надзвичайно важливу функцію — забезпечення права кожної особи на правову допомогу та справедливий судовий розгляд. Її ефективне функціонування є одним із базових індикаторів рівня демократичного розвитку держави, стану прав людини та верховенства права. В Україні, з огляду на виклики воєнного часу, реформу системи правосуддя та зміни у сфері правозастосування, питання гарантій адвокатської діяльності набуває особливої актуальності.

Об'єктом дослідження є адвокатська діяльність як інститут, що забезпечує реалізацію права на захист та правову допомогу.

Предметом дослідження виступають правові гарантії здійснення адвокатської діяльності в Україні, механізми їхньої реалізації, проблеми правозастосування та шляхи вдосконалення в умовах сучасних реалій.

Аналіз сучасного стану проблеми показує, що попри наявність відповідної нормативно-правової бази — Конституції України, Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кримінального процесуального кодексу України — на практиці гарантії незалежності адвоката часто залишаються формальними. Фіксуються випадки втручання в професійну діяльність, обмеження доступу до клієнтів, порушення адвокатської таємниці. Ці обставини потребують системного дослідження з урахуванням міжнародних стандартів і порівняльного правознавства.

Джерелами дослідження виступили нормативно-правові акти України, рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, наукові статті, аналітичні доповіді, матеріали правозахисних організацій, а також практика функціонування адвокатури в країнах Європейського Союзу.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання сформульованих висновків і рекомендацій для вдосконалення законодавства у сфері адвокатської діяльності, зміцнення гарантій незалежності адвокатів, а

також підвищення ефективності діяльності органів адвокатського самоврядування.

Структура курсової роботи складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та прикладного характеру), висновків і списку використаних джерел. У першому розділі висвітлюються теоретико-правові засади гарантій адвокатської діяльності, у другому — аналізується їх практична реалізація та міжнародний досвід.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття гарантій адвокатської діяльності та їх роль у правовій системі України.

Гарантії адвокатської діяльності є ключовим елементом правової системи, що забезпечує ефективне функціонування інституту адвокатури в демократичній державі. Їх сутність полягає не лише в закріпленні певного переліку прав і можливостей адвоката, а в створенні комплексної системи умов, які дозволяють йому здійснювати свою діяльність у спосіб, що відповідає принципам законності, незалежності, недоторканності та професійної етики. Ці гарантії мають не лише функціональне, а й системоутворююче значення, оскільки без їх наявності адвокат не може виконувати покладену на нього соціально значущу місію — захист прав, свобод і законних інтересів громадян.

На практиці гарантії адвокатської діяльності виражаються у створенні правового середовища, в якому адвокат має змогу діяти без страху перед тиском з боку державних органів, недобросовісних учасників процесу або зовнішніх впливів. Це передбачає, зокрема, обов'язок держави поважати незалежність адвокатури, невтручання у професійну діяльність, збереження адвокатської таємниці та забезпечення права на вільний доступ до клієнта й інформації, необхідної для здійснення правової допомоги.

Такі гарантії мають безпосереднє значення для реалізації конституційного права особи на правову допомогу, адже лише за умови наявності незалежного, захищеного адвоката громадянин може розраховувати на ефективний захист своїх прав у будь-якому правовому спорі чи конфлікті з органами влади. Таким чином, гарантії адвокатської діяльності виконують роль інституційної опори правової держави та забезпечують баланс між владними повноваженнями і правами особи.

У науці юридичного права гарантії адвокатської діяльності трактуються як сукупність норм, принципів, механізмів і засобів, покликаних забезпечити

незалежність адвоката від стороннього впливу, захист його професійної честі, безпеку та можливість ефективного представництва інтересів клієнта. Серед таких гарантій — заборона втручання у професійну діяльність адвоката, забезпечення конфіденційності, недопущення переслідування адвоката за правову позицію, дотримання принципів недоторканності житла та іншого майна адвоката, а також гарантії безпеки адвоката і членів його сім'ї [6, с. 283].

Адвокат, реалізуючи свою професійну діяльність, постійно взаємодіє з різними суб'єктами публічного та приватного права, зокрема із судовими установами, органами прокуратури, слідства, державними службами та органами місцевого самоврядування. Така взаємодія передбачає не лише дотримання процедурних норм, а й необхідність функціонування чітко визначених гарантій, які убезпечують адвоката від неправомірного впливу, тиску або перешкоджання його діяльності. У разі, якщо ці гарантії відсутні або мають декларативний характер, адвокат опиняється у вразливому становищі, що безпосередньо впливає на ефективність надання правової допомоги.

Неможливість адвоката вільно здійснювати свої повноваження порушує не лише його особисті права як професіонала, а й право особи на захист, яке є основоположним у будь-якому демократичному суспільстві. Таким чином, порушення гарантій адвокатської діяльності створює системну загрозу правосуддю, знижуючи його авторитет і рівень суспільної довіри. Саме тому наявність дієвого гарантійного механізму є передумовою стабільності та легітимності судової влади, а також ефективності системи правового захисту в цілому [14, с. 170].

Юридичні гарантії адвокатської діяльності в Україні становлять багаторівневу систему правового забезпечення, яка охоплює різні джерела та механізми нормативного регулювання. На конституційному рівні ці гарантії закріплені у статті 59 Конституції України, відповідно до якої кожна особа має право на правову допомогу. Саме ця норма утверджує право на захист як один із ключових елементів правової держави та визначає адвокатуру як інститут, що

здійснює функцію охорони прав і свобод громадян від незаконних посягань з боку органів влади чи інших осіб [10, с. 141].

Інституційно-професійний рівень гарантій включає норми, що регулюють функціонування органів адвокатського самоврядування, дотримання адвокатської етики та механізми внутрішнього контролю. Такі гарантії підтримуються професійною спільнотою через діяльність Національної асоціації адвокатів України, яка має повноваження захищати права адвокатів, реагувати на порушення з боку третіх осіб, а також забезпечувати дотримання єдиних стандартів професійної поведінки.

Професійно-етичні гарантії закріплені в Правилах адвокатської етики, які регламентують внутрішні стандарти адвокатської спільноти, дисциплінарну відповідальність, обов'язки адвоката перед клієнтом, судом та колегами [15, с. 1].

1.2. Функції гарантій адвокатської діяльності

Гарантії адвокатської діяльності виконують надзвичайно важливу подвійну функцію, яка охоплює як захист самого адвоката, так і забезпечення правового захисту особи, яка звернулася по допомогу. З одного боку, ці гарантії забезпечують недоторканність, незалежність і свободу дій адвоката у процесі виконання ним своїх професійних обов'язків. Це означає, що адвокат має право безперешкодно спілкуватися з клієнтом, доступати до інформації, не бути переслідуючим за правову позицію, яку він займає в інтересах довірителя.

З іншого боку, гарантії адвокатської діяльності виступають необхідним інструментом забезпечення прав особи, яка потребує правової допомоги. Адже лише у разі, коли адвокат вільний у своїх діях, захищений від тиску з боку державних органів і має процесуальні можливості для здійснення представництва, можна говорити про реальну, а не формальну реалізацію права на захист.

Гарантії адвокатської діяльності в українській правовій системі мають ключове значення для функціонування не лише інституту адвокатури, а й системи правосуддя загалом. Вони формують правове середовище, у якому адвокат здатен повноцінно реалізовувати свої повноваження на захист інтересів клієнта. Ці гарантії виступають своєрідним правовим інструментарієм, що забезпечує баланс між владними інституціями та громадянами, особливо у контексті кримінального та адміністративного провадження.

У науковій літературі зазначається, що гарантії адвокатської діяльності виконують низку функцій, кожна з яких має самостійне теоретичне та практичне значення. Захисна функція покликана убезпечити адвоката від незаконного впливу, переслідування чи дискредитації з боку органів влади, забезпечуючи його незалежність. Регулятивна функція полягає у встановленні правових меж і процедур, які визначають статус адвоката, його права та обов'язки в межах професійної діяльності. Стимулювальна функція спрямована на заохочення належного виконання професійних обов'язків шляхом надання гарантій і пільг. Профілактична функція має на меті запобігання правопорушенням у сфері адвокатської діяльності шляхом встановлення відповідальності за втручання в неї. Нарешті, інституціональна функція виражається в забезпеченні стабільності та автономності інституту адвокатури як важливого елементу правової системи держави [1, с. 5].

Завдяки цим функціям гарантії адвокатської діяльності виступають не лише інструментом правового захисту окремого фахівця, а й гарантією ефективної реалізації права особи на захист у судовому процесі, що є ознакою верховенства права і справедливості в демократичному суспільстві.

Захисна функція гарантій адвокатської діяльності є базовою та системоутворюючою, оскільки саме вона створює умови для незалежного, ефективного та безперешкодного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків. У її основі — принцип недопустимості втручання будь-яких осіб або органів у здійснення адвокатської діяльності, якщо таке втручання не передбачене законом і не ґрунтується на законних підставах.

Регулятивна функція гарантій адвокатської діяльності полягає у формуванні нормативно визначеного порядку здійснення професійних повноважень адвоката, що забезпечує правову визначеність у його взаємодії з усіма учасниками правової системи. Ця функція передбачає чітке окреслення меж і стандартів професійної поведінки, а також регламентування процесуальних прав і обов'язків адвоката в судовому та позасудовому середовищі.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» виступає ключовим нормативним актом, що визначає статус адвоката, підстави та порядок здійснення ним професійної діяльності, правила взаємодії з іншими суб'єктами, а також гарантії та відповідальність. У свою чергу, Правила адвокатської етики конкретизують морально-етичні засади, зобов'язуючи адвоката діяти добросовісно, незалежно, компетентно та гідно, дотримуючись стандартів честі й репутації професії.

Завдяки регулятивній функції гарантії адвокатської діяльності набувають чіткої правової форми, що забезпечує прогнозованість дій адвоката, сприяє довірі з боку суспільства і клієнтів, а також підтримує авторитет адвокатури як інституту громадянського суспільства.

Стимулювальна функція гарантій адвокатської діяльності має важливе значення для утвердження високих стандартів професіоналізму, відповідальності та етичної поведінки в адвокатському середовищі. Вона реалізується шляхом створення такого правового та соціального клімату, в якому адвокат відчуває себе не лише захищеним, а й вмотивованим сумлінно виконувати свої обов'язки перед клієнтом, судом і суспільством загалом.

Наявність чітко визначених законодавчих гарантій — таких як недоторканність адвоката, захист професійної таємниці, право на вільний доступ до інформації, неможливість втручання в адвокатську діяльність без належної правової процедури — створює умови, за яких адвокатська праця визнається суспільно значущою, а сама професія — авторитетною. Це, своєю

чергою, підвищує престиж адвокатури в очах громадськості, формує довіру до її представників і сприяє професійному зростанню правників.

Профілактична функція гарантій адвокатської діяльності спрямована на запобігання порушенням прав і свобод адвокатів у процесі здійснення ними професійних обов'язків. Її реалізація базується на засадах правової превенції та юридичної відповідальності, що забезпечує формування у суб'єктів владних повноважень усвідомлення неприпустимості втручання в адвокатську діяльність без належних підстав.

Ця функція проявляється, насамперед, у наявності законодавчих норм, які прямо забороняють перешкоджати професійній діяльності адвоката та передбачають відповідальність за вчинення відповідних дій. Зокрема, йдеться про положення Кримінального кодексу України, що встановлюють кримінальну відповідальність за втручання в діяльність захисника або представника особи, незаконне прослуховування чи збір інформації, порушення адвокатської таємниці тощо. Подібні норми мають не лише каральний, а насамперед стримувальний ефект, адже їхня наявність слугує попередженням для посадових осіб, уповноважених органів та інших осіб від вчинення неправомірних дій щодо адвоката.

У сукупності профілактична функція сприяє формуванню в правозастосовній практиці сталого розуміння того, що адвокат — це не просто представник сторони, а носій особливого публічно-правового статусу, діяльність якого охороняється законом і не може бути обмежена чи піддана тиску [6, с. 285].

Інституціональна функція гарантій адвокатської діяльності полягає у забезпеченні стабільності та самодостатності адвокатури як правового інституту, що функціонує на основі принципу незалежності від державної влади. Її реалізація пов'язана насамперед із діяльністю органів адвокатського самоврядування, які виступають гарантом внутрішньої автономії професійної спільноти, а також — її інституційної цілісності.

Ці органи, зокрема Національна асоціація адвокатів України, Ради адвокатів регіонів, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія та інші, виконують функції, що мають вирішальне значення для забезпечення ефективного правового захисту адвокатів. Вони здійснюють нормативне регулювання внутрішньої діяльності адвокатури, приймають рішення з питань професійного допуску, кваліфікації, дисциплінарної відповідальності, а також контролюють дотримання Правил адвокатської етики, що формують моральну основу професійної діяльності.

Ключовим чинником виступає реальне, а не формальне застосування законодавства, що передбачає обов'язковість дотримання гарантій не лише на рівні судової практики, а й у щоденній взаємодії адвоката з органами досудового розслідування, прокуратурою, державними установами. Також важливе значення має рівень інституційної незалежності адвокатури, зокрема здатність її самоврядних органів приймати автономні рішення, реагувати на порушення прав адвокатів і представляти їхні інтереси у взаєминах із державою.

Таким чином, гарантії адвокатської діяльності — це не лише декларативні норми, а комплексна система, що виконує функції, спрямовані на захист адвокатури як інституту та забезпечення реалізації прав людини і громадянина в умовах правової держави.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Конституційні та законодавчі гарантії адвокатської діяльності

Конституційні гарантії адвокатської діяльності виступають фундаментом для всього правового регулювання, пов'язаного з функціонуванням адвокатури в Україні. Їх особливість полягає в тому, що вони мають найвищу юридичну силу, що надає їм пріоритет у системі національного законодавства та зобов'язує всі інші нормативно-правові акти узгоджуватись із положеннями Основного Закону.

Однією з ключових норм є стаття 59 Конституції України, яка гарантує кожному право на правову допомогу. Це положення має не лише декларативний, а й прикладний характер, адже воно визначає правову передумову для забезпечення доступу до правосуддя та реалізації інших прав і свобод людини. У статті також зазначено, що у випадках, передбачених законом, правова допомога може надаватися безоплатно, що особливо важливо для соціально вразливих категорій громадян, які не мають змоги самостійно оплатити юридичні послуги.

Окрім права на правову допомогу, Конституція України закріплює ще одну ключову гарантію, що має безпосереднє значення для адвокатської діяльності — право на захист у кримінальному провадженні, передбачене статтею 63. Ця норма є невід'ємною частиною системи конституційного забезпечення прав людини, оскільки спрямована на утвердження принципів змагальності, рівності сторін у процесі та неупередженості суду.

Зміст статті 63 Конституції полягає не лише в закріпленні права особи не свідчити проти себе чи своїх близьких, а й у визнанні права кожного на захист від кримінального переслідування з боку держави. У цьому контексті адвокат виконує роль не просто захисника за довіреністю, а суб'єкта, який забезпечує дотримання балансу між публічним інтересом і правами обвинуваченого,

гарантуючи, щоб розслідування та судовий розгляд проводились у межах закону та без порушення основоположних свобод.

Законодавчі гарантії реалізуються, насамперед, через Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який визначає правовий статус адвоката, організаційні засади адвокатури, принципи здійснення адвокатської діяльності, а також систему гарантій, покликаних забезпечити її незалежність. Наприклад, стаття 23 цього Закону передбачає низку положень щодо заборони втручання в адвокатську діяльність, обов'язку органів влади не перешкоджати її здійсненню, забезпечення конфіденційності тощо [6, с. 283].

Важливу роль у забезпеченні гарантій адвокатської діяльності виконує Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК), який встановлює процесуальний статус адвоката як захисника або представника у кримінальному провадженні. На відміну від загальних положень законів, саме КПК надає конкретний механізм реалізації прав адвоката в умовах змагального процесу, де кожна сторона має визначений обсяг повноважень і процесуальних можливостей.

Зокрема, статті 20–23 КПК України містять розгорнуту характеристику прав адвоката як учасника кримінального провадження. Вони передбачають, що адвокат має право бути присутнім під час допиту, подавати клопотання, скарги, заяви, брати участь у слідчих діях, ставити запитання свідкам і експертам, а також ознайомлюватися з матеріалами справи на відповідних етапах провадження. Адвокатові також гарантовано право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або слідчого судді, що дозволяє захищати інтереси підзахисного в разі процесуальних зловживань.

Таким чином, сукупність норм Конституції та профільного законодавства створює необхідні правові засади для функціонування адвокатури в Україні. Однак ефективність реалізації цих норм значною мірою залежить від практики правозастосування, стабільності судової системи та реального дотримання принципу верховенства права [2, с. 610].

2.2. Права та обов'язки адвоката як умови забезпечення гарантій адвокатської діяльності

Одним із основоположних елементів забезпечення незалежності адвокатської діяльності є наявність чіткого й системного нормативного закріплення прав і обов'язків адвоката. Законодавче визначення меж повноважень, сфер відповідальності та механізмів захисту адвокатської діяльності створює юридичну основу для стабільного функціонування адвокатури як інституту громадянського суспільства.

Згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат наділений системою спеціальних прав, які покликані забезпечити ефективне та незалежне здійснення представництва інтересів клієнта у будь-яких правовідносинах. Ці права є не лише інструментом професійної діяльності, а й важливою складовою механізму гарантування права особи на захист і справедливий суд.

Ці положення є важливим елементом системи правових гарантій, без яких професійна діяльність адвоката втрачає зміст, а право особи на захист — реальну дієвість. Їх практична реалізація слугує не лише інтересам конкретного клієнта, а й усьому правовому порядку, забезпечуючи законність і справедливість у публічно-правових відносинах [6, с. 284].

Відповідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», конфіденційність спілкування між адвокатом і його клієнтом є охоронюваним правом. Закон прямо забороняє органам державної влади, правоохоронним структурам чи іншим особам здійснювати будь-які дії, що можуть поставити під загрозу нерозголошення інформації, отриманої адвокатом у зв'язку з виконанням своїх обов'язків. Така інформація не може бути витребувана або використана як доказ, якщо на це не надано добровільної згоди клієнта.

Ця норма закріплює один із ключових елементів незалежності адвокатури — принцип довіри, без якого повноцінна правова допомога втрачає сенс. Гарантії конфіденційності створюють правову безпеку для особи, яка

звертається по допомогу, і одночасно захищають адвоката від можливих репресивних або контрольних дій з боку державних структур.

Обов'язки адвоката відіграють не менш важливу роль, ніж його права, оскільки саме вони забезпечують етичний, правомірний і відповідальний характер адвокатської діяльності. Вони встановлюють межі професійної свободи, яка, хоч і є широкою, не є абсолютною — і підпорядковується публічному інтересу, нормам права та етичним стандартам.

Відповідно до положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, адвокат зобов'язаний діяти виключно в інтересах свого клієнта, не допускати компрометації його прав або законних очікувань. Це означає, що адвокат не має права відмовитись від захисту чи представництва без поважної причини, зловживати довірою клієнта або займати позицію, яка прямо суперечить його інтересам.

Таким чином, встановлені законом права та обов'язки адвоката функціонують як своєрідна система стримувань і противаг, яка не лише регулює його поведінку, а й забезпечує гарантії адвокатської діяльності як інструменту реалізації прав громадян. Відсутність належного балансу між цими двома складовими може призвести або до обмеження незалежності адвоката, або до зловживань його статусом [1, с. 6].

2.3. Гарантії незалежності та недоторканності адвоката під час виконання професійних обов'язків

Незалежність адвоката є одним із ключових принципів, на якому ґрунтується вся система надання правової допомоги в демократичному суспільстві. Вона не лише формально закріплена в законодавстві, а й має практичне значення для забезпечення реального, ефективного та безстороннього захисту прав і свобод людини. Без гарантій незалежності адвокат не може вільно обирати правову позицію, діяти в інтересах клієнта чи протистояти тиску з боку державних органів або інших суб'єктів.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає незалежність адвоката як одну з основ професійної діяльності й передбачає систему правових гарантій, покликаних унеможливити незаконне втручання. Ці гарантії охоплюють захист особи адвоката, його житла, службових і особистих документів, засобів зв'язку, транспорту, а також охорону адвокатської таємниці, яка включає всю інформацію, отриману під час спілкування з клієнтом або виконання доручення.

Насамперед, стаття 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплює принцип недопустимості втручання в діяльність адвоката. Встановлюється, що всі державні органи, їхні посадові особи, підприємства, установи й організації, незалежно від форми власності, зобов'язані сприяти адвокату в реалізації його професійної діяльності, а також не мають права вимагати розголошення адвокатської таємниці [6, с. 283].

Гарантія недоторканності адвоката займає особливе місце серед законодавчих гарантій його професійної діяльності, оскільки слугує ключовим інструментом захисту адвоката від неправомірного втручання з боку державних органів чи третіх осіб. Вона забезпечує умови, за яких адвокат може вільно реалізовувати свої повноваження, не побоюючись переслідувань або порушення професійної таємниці.

Згідно з чинним Законодавством України, зокрема Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», недоторканність адвоката поширюється на низку об'єктів, тісно пов'язаних з його професійною функцією:

- житло або інше володіння адвоката, незалежно від форми власності, у якому можуть зберігатися документи чи засоби зв'язку, що містять відомості, пов'язані з наданням правової допомоги;
- документи, пов'язані з адвокатською діяльністю, включаючи нотатки, проекти процесуальних документів, справи клієнтів, що підлягають особливому режиму зберігання й не можуть бути вилучені або переглянуті без спеціального дозволу;

- засоби зв'язку та електронні інформаційні системи, у тому числі комп'ютери, телефони, електронна пошта, програми обміну зашифрованими повідомленнями, де міститься адвокатська інформація;
- транспортні засоби, якими користується адвокат у зв'язку з професійною діяльністю, — обшук або затримання яких також можливі лише за рішенням суду.

Проведення обшуків, виїмок або прослуховування комунікацій адвоката можливе лише за рішенням суду і лише у виняткових випадках, що підтверджує особливий статус адвокатської діяльності в системі забезпечення прав людини [9, с. 89].

Гарантії незалежності адвоката підтримуються також організаційно — через діяльність органів адвокатського самоврядування, які виступають на захист прав адвокатів у разі порушення їхніх гарантій, здійснюють контроль за дотриманням професійних стандартів та забезпечують представництво інтересів адвокатури на рівні органів державної влади [2, с. 613].

Таким чином, незалежність та недоторканність адвоката є не лише особистими правами представника правової професії, а й важливою складовою правової системи, що забезпечує справедливість, законність та захист громадян в умовах верховенства права.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Основні проблеми реалізації правових гарантій адвокатської діяльності в Україні

Попри наявність розгалуженої системи законодавчих гарантій адвокатської діяльності, що формально відповідає європейським стандартам, реалізація прав адвокатів в Україні на практиці нерідко залишається ускладненою та фрагментарною. Це створює реальні загрози для незалежності адвокатури та ефективності захисту прав громадян, знижуючи загальний рівень довіри до правової системи.

Проблеми, з якими стикаються адвокати, мають як системний, так і прикладний характер. Серед системних проблем варто виокремити недосконалість окремих положень чинного законодавства, зокрема відсутність уніфікованих процедур реагування на порушення прав адвоката, прогалини в регулюванні статусу адвокатських запитів, а також нечітко визначені санкції за перешкоджання професійній діяльності. Це створює поле для правової невизначеності, якою можуть зловживати представники влади або органи досудового розслідування.

Ще одним чинником, що поглиблює проблему, є низький рівень правової культури та правосвідомості посадових осіб, які не завжди розуміють специфіку статусу адвоката, його функцію в демократичному суспільстві, а іноді свідомо ігнорують закріплені гарантії. Нерідко адвокати зіштовхуються з формальним або навіть упередженим ставленням з боку слідчих і суддів, що унеможливлює належну реалізацію ними своїх професійних прав.

Однією з ключових проблем є порушення принципу недоторканності адвоката. У багатьох випадках фіксуються спроби незаконного прослуховування, обшуків або виїмки документів без дотримання встановленої судової процедури. Такі дії не лише суперечать нормам законодавства, але й

підривають довіру до адвокатської професії як незалежного правового інституту [6, с. 285].

Іншою суттєвою проблемою є втручання в професійну діяльність адвоката з боку органів досудового розслідування або судових органів. Іноді спостерігається ігнорування процесуального статусу адвоката, обмеження в ознайомленні з матеріалами справи, у поданні доказів або присутності під час слідчих дій, що порушує принцип рівності сторін і змагальності судового процесу [5, с. 282].

Серйозним викликом для забезпечення реальної дії гарантій адвокатської діяльності є недостатнє застосування дисциплінарної та кримінальної відповідальності до осіб, які чинять перешкоди у здійсненні професійних повноважень адвоката. Попри наявність у Кримінальному кодексі України відповідних складів злочинів (наприклад, ст. 397 — "Втручання в діяльність захисника чи представника особи"), випадки притягнення винних осіб до відповідальності залишаються поодинокими, а провадження нерідко закриваються на стадії досудового розслідування.

Це створює небезпечну практику правової безкарності, коли посадові особи, зокрема представники правоохоронних органів, дозволяють собі перевищення повноважень, перешкоджання доступу адвоката до клієнта, порушення режиму конфіденційності або навіть фізичне перешкоджання участі адвоката у процесуальних діях — без побоювання бути притягнутими до відповідальності.

Для виправлення ситуації необхідно не лише вдосконалювати законодавство, але й забезпечити системне й публічне реагування на кожен факт перешкоджання адвокатській діяльності. Це включає як ініціювання службових перевірок та дисциплінарних проваджень, так і активне залучення органів адвокатського самоврядування до захисту своїх членів. Лише за умов невідворотності відповідальності можна гарантувати реальну дієвість прав адвоката та зміцнити авторитет адвокатури як незалежного правозахисного інституту.

Подолання цієї проблеми потребує цілеспрямованої правопросвітницької роботи, у тому числі через освітні програми, інформаційні кампанії, активну позицію органів адвокатського самоврядування та залучення адвокатів до формування публічного дискурсу щодо прав людини. Лише підвищення рівня правової культури населення може забезпечити повноцінну реалізацію адвокатської функції в демократичному суспільстві та зміцнити авторитет професії як соціально значущої.

Таким чином, хоча формально система гарантій адвокатської діяльності в Україні існує, її реалізація на практиці потребує значного вдосконалення як у законодавчому, так і в організаційному вимірах.

3.2. Міжнародний досвід забезпечення гарантій адвокатів: порівняльний аналіз

Забезпечення гарантій незалежності адвокатської діяльності є одним із найважливіших критеріїв, за яким оцінюється ступінь розвитку демократичної правової держави. Рівень захищеності адвокатури, її здатність діяти без втручання з боку органів державної влади, ефективно реалізовувати функції захисту прав і свобод людини — це не лише показник стану юридичної системи, а й індикатор загальної правової культури суспільства.

У міжнародній правовій практиці, зокрема в документах ООН, Ради Європи та інших авторитетних правозахисних інституцій, закріплено низку принципів, які визначають статус адвоката та межі державного впливу на його діяльність. Наприклад, Основні принципи ООН щодо ролі адвокатів (Гавана, 1990) підкреслюють, що адвокати повинні мати право виконувати свої професійні обов'язки без залякування, перешкод, переслідувань або невинуватеного втручання, а держави мають забезпечити правові та практичні гарантії такої діяльності.

Вивчення і адаптація позитивного зарубіжного досвіду може бути надзвичайно корисним для вдосконалення національної моделі адвокатури в Україні. Зокрема, йдеться про необхідність посилення ролі органів

адвокатського самоврядування, гарантування реального впливу на дисциплінарні й адміністративні процедури, удосконалення механізмів доступу до професії та посилення законодавчих гарантій незалежності адвоката.

Крім того, принципи прямо вказують, що адвокат не повинен ототожнюватися з клієнтом або його справою, незалежно від правової позиції останнього. Це особливо актуально в умовах політично або соціально чутливих справ, де захисник може наражатися на ризик стигматизації або тиску з боку влади, суспільства чи медіа. Визнання такого принципу є гарантією збереження нейтральності та професійної об'єктивності адвокатської діяльності, що є критично важливим для справедливого судочинства.

У Франції інститут адвокатури функціонує на основі принципу повної незалежності від держави, що є однією з ключових ознак розвиненої правової системи. Французьке законодавство визнає адвокатуру самоврядною професійною спільнотою, яка здійснює управління своєю діяльністю через адвокатські палати (*ordres d'avocats*). Ці палати не лише координують професійну діяльність, а й мають виключну дисциплінарну юрисдикцію, що забезпечує внутрішній контроль та захист професійних стандартів без втручання з боку державних органів.

Особливу увагу у Франції приділено збереженню адвокатської таємниці, яка охороняється на найвищому рівні. Розголошення конфіденційної інформації, отриманої під час здійснення адвокатської діяльності, карається за кримінальним законодавством, що підкреслює її абсолютний характер. Цей підхід забезпечує повну довіру між адвокатом і клієнтом та гарантує ефективний захист прав і законних інтересів особи.

Доступ правоохоронних органів до адвокатських приміщень, документів або засобів зв'язку є строго регламентованим і можливий виключно за спеціальною процедурою, яка передбачає судовий нагляд і попередній дозвіл. У більшості випадків такі дії здійснюються у присутності представника адвокатської палати, що додатково гарантує дотримання прав адвоката та захист адвокатської таємниці.

У Німеччині адвокатура має чітко визначений інституційний статус, будучи організаційно об'єднаною в адвокатські палати (Rechtsanwaltskammern), які функціонують як публічно-правові корпорації. Це означає, що адвокатура формально є частиною публічної правової системи, але при цьому зберігає функціональну та професійну автономію, не підпорядковуючись виконавчим органам влади.

Основним принципом німецької адвокатури є особиста незалежність адвоката, яка закріплена на законодавчому рівні, зокрема в Федеральному законі про адвокатуру (BRAO). Будь-яке втручання державних органів у діяльність адвоката — чи то в рамках слідчих дій, чи у вигляді адміністративного контролю — жорстко обмежене та допускається лише за судовим рішенням і в передбаченому законом порядку. Такий правовий режим забезпечує високий рівень правової захищеності адвокатів у їхній професійній діяльності.

Важливим аспектом незалежності є також фінансова автономія адвокатської діяльності. У Німеччині розмір гонорарів за правову допомогу визначається не довільно, а відповідно до єдиного Тарифу на оплату правових послуг (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz — RVG). Така система виключає ризик фінансового тиску з боку клієнтів або держави, забезпечує прозорість і справедливість у визначенні оплати, а також дозволяє адвокатам діяти в межах професійної етики та правової доцільності, не залежачи від суб'єктивних економічних обставин.

У Польщі, як і в Україні, адвокатська діяльність регулюється спеціальним законодавством — зокрема, Законом про адвокатуру (Prawo o adwokaturze). Водночас, польська модель відзначається більш розвиненою системою гарантій незалежності адвоката та чітким механізмом захисту його професійної діяльності, як з боку самоврядних органів, так і з боку державної судової системи.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у своїй багаторічній практиці неодноразово підкреслював ключове значення адвокатської діяльності для

забезпечення права особи на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Європейської конвенції з прав людини. Адвокат у цій системі розглядається не лише як технічний представник, а як невід'ємний учасник механізму захисту прав людини, чия незалежність і процесуальна автономія є обов'язковими умовами ефективного судочинства.

У рішенні *Michaud v. France* (2012), Суд чітко зазначив, що держави-члени Ради Європи зобов'язані створювати такі умови, за яких адвокати можуть здійснювати свої професійні функції без страху, тиску або ризику державного переслідування. У цій справі йшлося про спробу покласти на адвокатів зобов'язання повідомляти про підозрілі фінансові операції клієнтів, що, на думку Суду, могло поставити під загрозу принцип адвокатської таємниці та порушити довіру між адвокатом і клієнтом.

Таким чином, аналіз міжнародного досвіду показує, що ефективне функціонування адвокатури вимагає комплексного підходу: законодавчого захисту, високого рівня професійної етики, наявності самоврядних органів та реального застосування санкцій за порушення прав адвоката. Ці елементи є основою для формування сильної правозахисної системи в будь-якій державі.

3.3. Перспективи вдосконалення законодавства та реформування інституту адвокатури в Україні

Актуальний стан гарантій адвокатської діяльності в Україні демонструє наявність досить розвиненої нормативно-правової бази, що формально відповідає принципам правової держави та основним міжнародним стандартам. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс, а також окремі підзаконні акти забезпечують фундаментальні гарантії незалежності, процесуальної рівності, недоторканності адвоката та захисту адвокатської таємниці.

Однак, реалізація цих гарантій у практичній площині залишається нерівномірною і проблемною. Порушення прав адвокатів, зокрема недопуск до клієнта, втручання в професійну діяльність, ігнорування адвокатських запитів

або формальний підхід до адвокатської таємниці, продовжують мати місце в діяльності слідчих, прокурорів, суддів та інших посадових осіб. Це вказує на дефіцит правозастосовної культури, а також на неефективність механізмів відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності.

У зв'язку з цим, постає об'єктивна необхідність у системному та цілеспрямованому реформуванні інституту адвокатури в Україні, яке повинно враховувати як сучасні внутрішні виклики, так і міжнародні зобов'язання держави у сфері забезпечення прав людини. Пропоновані напрями реформ мають охоплювати як законодавчі, так і інституційні аспекти функціонування адвокатури:

- Імплементація міжнародних стандартів, зокрема рішень Європейського суду з прав людини та Основних принципів ООН щодо ролі юристів (Гавана, 1990). Це передбачає не лише формальне врахування таких норм у законодавстві, а й їх практичне застосування судами, органами прокуратури та адвокатським самоврядуванням.
- Удосконалення механізмів відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності, включаючи чітке визначення складів правопорушень, що передбачають адміністративну, дисциплінарну або кримінальну відповідальність для посадових осіб, які перешкоджають діяльності адвоката або порушують адвокатську таємницю.
- Інституційне посилення органів адвокатського самоврядування, зокрема на регіональному рівні, з метою забезпечення їхньої спроможності оперативно реагувати на випадки тиску, втручання чи дискримінації адвокатів. Це включає розширення повноважень, підвищення фінансової незалежності та посилення їхньої репрезентативної функції.
- Посилення захисту адвокатської таємниці в умовах цифровізації та воєнних викликів, що потребує як оновлення нормативної бази (особливо в частині захисту електронної інформації), так і технічної підтримки адвокатів щодо безпечного зберігання й обміну конфіденційними матеріалами.

- Підвищення рівня правової культури серед населення, а також правосвідомості представників державної влади, правоохоронних органів і судової системи. Для цього необхідно впроваджувати цільові освітні й інформаційні програми, які формуватимуть повагу до ролі адвоката як ключового елемента системи правосуддя.

Комплексне впровадження зазначених заходів сприятиме реальному зміцненню незалежності адвокатури в Україні, утвердженню її ролі як повноцінного учасника правової системи та ефективного гаранта прав людини в умовах правової держави.

Одним із першочергових напрямів удосконалення законодавства у сфері гарантій адвокатської діяльності є посилення процесуальної незалежності адвоката, що має ключове значення для забезпечення реальної змагальності сторін у кримінальному провадженні та дотримання прав людини.

Актуальність цього напрямку зумовлена тим, що в існуючій правозастосовній практиці часто фіксуються випадки обмеження прав адвокатів без належного судового контролю, зокрема щодо допуску до матеріалів справи, участі у слідчих діях, подання доказів і клопотань. Такі ситуації створюють нерівність між стороною обвинувачення та захисту, підриваючи принципи справедливого судочинства.

У зв'язку з викладеними проблемами у сфері реалізації процесуальних прав адвокатів, доцільним є внесення цілеспрямованих змін до Кримінального процесуального кодексу України, які сприятимуть зміцненню гарантій незалежності та ефективності адвокатської діяльності. Зокрема, пропонується:

- Чітке розмежування повноважень слідчих і прокурорів щодо процедурної взаємодії з адвокатами.
- Запровадження імперативної заборони обмеження прав адвоката без відповідного рішення слідчого судді.
- Деталізація порядку доступу адвоката до матеріалів кримінального провадження, з чітким визначенням строків, процедури надання доступу та підстав для відмови.

- Нормативне закріплення обов'язкової участі адвоката у слідчих діях, що прямо чи опосередковано стосуються його клієнта.
- Встановлення прямої відповідальності за перешкоджання адвокатській діяльності в процесуальній формі.

Реалізація цих змін дозволить посилити реальні механізми гарантій адвокатської діяльності, зменшити ризики зловживань з боку сторони обвинувачення та забезпечити ефективне представництво прав та інтересів особи в межах кримінального провадження [9, с. 88].

Важливим елементом реформування гарантій адвокатської діяльності в Україні є створення ефективного механізму притягнення до відповідальності посадових осіб, які перешкоджають здійсненню адвокатських повноважень. Наразі існуючі санкції, передбачені статтею 397 Кримінального кодексу України («Втручання в діяльність захисника чи представника особи»), на практиці застосовуються вкрай рідко, що створює відчуття безкарності серед представників правоохоронних органів та інших державних інституцій.

З метою усунення проблеми безкарності за втручання в адвокатську діяльність та забезпечення реальної дії законодавчих гарантій, доцільно реалізувати комплекс практичних і нормативних заходів, зокрема:

- Посилити санкції у Кримінальному кодексі України, передбачивши більш жорсткі міри відповідальності за:

Такі дії мають бути кваліфіковані як суспільно небезпечні та розглядатися в контексті посягання на інститут правосуддя, а не лише на професійні права окремої особи.

- Розробити і впровадити систему обов'язкової фіксації порушень прав адвоката з боку посадових осіб. Доцільним є створення електронної платформи на базі органів адвокатського самоврядування або у співпраці з Міністерством юстиції, яка:

- Урегулювати механізм інформування органів адвокатського самоврядування про випадки порушення гарантій, надавши їм:

- Гарантувати обов'язкове розслідування кожного зафіксованого факту перешкоджання адвокатській діяльності, з:

Запровадження зазначених заходів дозволить створити реальний запобіжник проти зловживань з боку представників держави, підвищить рівень гарантій професійної діяльності адвоката та сприятиме утвердженню принципу невідворотності відповідальності за посягання на інститут правової допомоги [1, с. 7].

На сьогодні механізми впливу рад адвокатів у ситуаціях порушення професійних гарантій залишаються обмеженими, а реакція на системні або кричущі порушення — нерідко недостатньо оперативною чи впливовою. У зв'язку з цим доцільним є законодавче розширення повноважень органів адвокатського самоврядування, зокрема у таких напрямках:

- Надання права на участь у перевірках фактів порушення професійних прав адвокатів з боку правоохоронних чи контролюючих органів. Це може передбачати офіційне долучення представника ради адвокатів до розслідувань або дисциплінарних проваджень щодо посадових осіб, дії яких стосуються адвоката.

- Закріплення обов'язковості взаємодії органів державної влади з радами адвокатів у випадках виявлення перешкоджання адвокатській діяльності. Зокрема, це може бути обов'язкова процедура інформування ради про такі випадки або участь її представників у засіданнях комісій, що розглядають скарги на посадових осіб.

- Підвищення правового статусу висновків рад адвокатів, які стосуються порушень гарантій адвокатської діяльності. Такі висновки мають визнаватися офіційними документами, що підлягають розгляду в органах прокуратури, дисциплінарних комісіях, судах.

- Закріплення механізму публічного реагування рад адвокатів на порушення прав адвокатів, зокрема через виступи в ЗМІ, офіційні заяви, звернення до парламенту, Уповноваженого з прав людини, міжнародних правозахисних організацій тощо. Це сприятиме посиленню інституційного

авторитету адвокатури та формуванню її вагомого голосу в публічному просторі.

- Надання права законодавчої ініціативи (у співпраці з народними депутатами) в частині внесення змін до законів, що регулюють діяльність адвокатури та суміжних правових інститутів.

Загалом, розширення функціональних можливостей адвокатського самоврядування дозволить не лише ефективніше захищати права адвокатів, а й перетворити адвокатуру на впливовий і дієвий інститут громадянського суспільства, здатний повноцінно взаємодіяти з органами державної влади, впливати на правову політику та забезпечувати високі стандарти правової допомоги [2, с. 615].

Крім нормативного та інституційного вдосконалення, перспективним напрямом посилення гарантій адвокатської діяльності в Україні є впровадження сучасних цифрових інструментів, здатних забезпечити швидке реагування на порушення прав адвокатів і їх надійну фіксацію.

Одним із таких інструментів може стати електронний реєстр порушень прав адвокатів, функціонування якого доцільно організувати на базі Національної асоціації адвокатів України або у взаємодії з Міністерством юстиції. Реєстр має слугувати інформаційною базою, до якої адвокати зможуть вносити задокументовані випадки:

- перешкоджання професійній діяльності,
- порушення адвокатської таємниці,
- недопуску до клієнта,
- незаконних обшуків або тиску з боку правоохоронних органів.

Паралельно доцільним є впровадження системи онлайн-фіксації порушень у реальному часі. Такий інструмент може функціонувати у вигляді мобільного застосунку або інтегрованої платформи, що дозволить:

- оперативно надсилати повідомлення про правопорушення;
- фіксувати аудіо- чи відеоінформацію;
- автоматично повідомляти раду адвокатів відповідного регіону;

- генерувати звернення до органів прокуратури чи омбудсмана.

Система цифрового захисту може також передбачати можливість:

- анонімного збору статистики для аналітики та звітування,
- інтеграції з електронним документообігом, щоб полегшити подання скарг та отримання реакції від державних органів.

Варто зазначити, що подібні технології вже успішно застосовуються у країнах Європейського Союзу, зокрема у Польщі, Литві, Естонії. Їх застосування показало високу ефективність у запобіганні порушенням та підвищенні прозорості взаємодії адвокатури з державними структурами.

Особливу увагу в контексті реформування інституту адвокатури в Україні необхідно приділити освітньому компоненту, оскільки саме якісна підготовка майбутніх адвокатів є передумовою формування професійної, етично відповідальної та правосвідомої правничої спільноти. Освіта має стати не лише теоретичною базою, але й інструментом практичного формування незалежного правозахисника, здатного ефективно реалізовувати гарантії прав людини в умовах реального правозастосування.

У цьому контексті реформа адвокатури повинна включати перегляд підходів до професійної підготовки, зокрема:

- Посилення акценту на професійну етику — майбутні адвокати повинні усвідомлювати високі стандарти доброчесності, незалежності, відповідальності перед клієнтом і суспільством. У навчальному процесі необхідно системно вивчати Правила адвокатської етики, моделювати ситуації морального вибору, аналізувати етичні колізії на прикладі реальних кейсів.

- Розвиток практичних навичок — підготовка адвоката повинна включати поглиблену юридичну клінічну практику, моделювання судових засідань, майстер-класи, стажування в адвокатських об'єднаннях, участь у фахових конкурсах та тренінгах, що дозволяють майбутнім правникам отримати практичний досвід ще до отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю.

- Вивчення стандартів Європейського суду з прав людини — у програму підготовки слід обов’язково інтегрувати курс з практики ЄСПЛ, оскільки вона є джерелом права в Україні. Майбутні адвокати мають вільно орієнтуватися у прецедентному праві, знати критерії справедливого суду, пропорційності обмеження прав, стандартів поводження з затриманими, свободи вираження поглядів тощо.

- Удосконалення критеріїв допуску до професії, зокрема проведення прозорого, професійно орієнтованого кваліфікаційного іспиту, що враховує не лише знання законодавства, а й здатність застосовувати його в реальних умовах, з дотриманням етичних принципів.

Загалом, системне оновлення підходів до юридичної освіти та підготовки адвокатів сприятиме формуванню висококваліфікованої, незалежної та суспільно відповідальної адвокатської спільноти, здатної забезпечити реальний захист прав людини і зміцнити інститут адвокатури як фундаментального елементу демократичної правової держави [11, с. 4].

Отже, реформування інституту адвокатури в Україні потребує комплексного підходу — законодавчих змін, посилення гарантій, цифровізації захисту прав адвокатів і модернізації професійної освіти. Такий підхід здатен забезпечити реальну незалежність адвокатської діяльності, зміцнити правову систему та утвердити принцип верховенства права.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що гарантії адвокатської діяльності є невід’ємною складовою механізму реалізації конституційного права особи на правову допомогу та справедливий судовий розгляд. Адвокатура виконує ключову функцію в системі правосуддя, а тому забезпечення її незалежності, професійної автономії та безпеки є критично важливим для повноцінного функціонування правової держави.

Проаналізовано, що система гарантій адвокатської діяльності в Україні ґрунтується на положеннях Конституції України, Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кримінального процесуального кодексу, а також етико-нормативних актів адвокатського самоврядування. Ці документи закріплюють основні права адвоката, визначають межі допустимого втручання у професійну діяльність та створюють юридичні підстави для притягнення до відповідальності осіб, які перешкоджають здійсненню адвокатських функцій.

У ході дослідження визначено основні функції гарантій адвокатської діяльності:

- захисну (забезпечує безпеку й недоторканність адвоката),
- регулятивну (визначає межі поведінки та взаємодії),
- профілактичну (перешкоджає порушенням з боку органів влади),
- стимулювальну (підтримує авторитет професії),
- інституційну (забезпечує самоврядність адвокатури).

Разом з тим, практичне застосування гарантій свідчить про наявність численних проблем, зокрема:

- незаконне втручання в адвокатську діяльність,
- обмеження доступу адвоката до матеріалів справи,
- недостатня інституційна підтримка в конфліктних ситуаціях,

що вказує на недостатню реалізацію наявних гарантій і потребує негайного реагування.

Порівняльний аналіз зарубіжного досвіду показав, що в країнах Європейського Союзу адвокатура користується високим рівнем захисту, що забезпечується як на рівні законодавства, так і через діяльність органів самоврядування. Ці моделі мають стати орієнтиром для вдосконалення українського правового регулювання.

На підставі проведеного аналізу сформульовано такі пропозиції:

- удосконалити кримінальне та адміністративне законодавство з метою підвищення відповідальності за перешкоджання адвокатській діяльності;
- розширити повноваження органів адвокатського самоврядування, зокрема у сфері реагування на порушення гарантій;
- впровадити цифрові механізми фіксації порушень адвокатських прав (електронні реєстри, онлайн-звітування, відеофіксація обшуків тощо);
- модернізувати систему підготовки адвокатів, приділивши особливу увагу практичним навичкам, професійній етиці та стандартам ЄСПЛ.

Комплексна реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності адвокатської діяльності, зміцненню гарантій прав людини в Україні та формуванню авторитетної, незалежної адвокатури як ключового елементу демократичного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бисага, Ю. М., Белов, Д. М., Калинюк, С. С. Конституційне право людини і громадянина на правову допомогу та його реалізація біженцями за допомогою інституту адвокатури. 2023.
2. Вилков, С. В. Роль та значення адвокатського самоврядування через призму забезпечення механізму практичної реалізації верховенства права // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. № 3(33). С. 608–618.
3. Грекова, Л. Ю., Предместніков, О. Г., Церковник, С. І. До питання становлення та реформування інституту адвокатури в Україні: історико-правовий аспект // Академічні візії. 2023. Вип. 19.
4. Дмитренко, Д. О. Судова система ЄС (Judicial system of the European Union): методичні вказівки до семінарських занять. 2023.
5. Заборовський, В. В. Конфіденційне спілкування адвоката зі своїм клієнтом як гарантія здійснення адвокатської діяльності. 2021.
6. ЗАКОН України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: № 5076-VI від 05.07.2012 // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 27. Ст. 282.
7. Ємець, І. О. Процесуальний статус адвоката-представника потерпілого в кримінальному провадженні: перспективи вдосконалення // Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка. 2024. № 3. С. 80–88.
8. Карлінська, С. І. Адвокатура: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право». 2024.
9. КОДЕКС кримінального процесу України: Закон № 4651-VI від 13.04.2012 // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10. Ст. 88.
10. КОНСТИТУЦІЯ України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

11. Олексюк, М. та ін. Феномен професійної адвокатської діяльності: сучасний дискурс гуманізму // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 1(48). С. 4.
12. Підгородинська, А. В. До питання про гарантії здійснення адвокатської діяльності в кримінальному провадженні: сучасний стан і перспективи // Права людини в період збройних конфліктів. 2024. С. 170.
13. Півненко, Л. Реалізація конституційного права на захист у кримінальному судочинстві за участю адвоката // Вітальні промови організаторів конференції. С. 150.
14. ПРАВИЛА адвокатської етики: затверджені З'їздом адвокатів України 17.11.2012. Офіційний вісник Національної асоціації адвокатів України. 2012. № 1.
15. Сенченко, Н. М. Наскрізна програма практики: методичні вказівки. 2025.
16. Стрижак, А. О., Петрик, О. Л. Прокуратура в Україні: методичні вказівки до семінарських занять. 2025.
17. Стригун, М. Правові засади утворення органів адвокатського самоврядування у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918). Матеріали. 2024. С. 215.
18. Череватюк, В., Сорóка, Д. Порівняльно-правовий аналіз адвокатської діяльності в Україні та провідних країнах Європи // Наукові праці НАУ. Серія: Правовий журнал «Повітряне і космічне право». № 4(73). С. 77–86.
19. Чорноморець, Ю. А. Інститут адвокатури на шляху до європейської інтеграції в умовах сталого розвитку // Sustainable development of territories: challenges and opportunities. С. 219.
20. Ши́ра, О. В. Історіографія та методологія порівняльно-правового дослідження адвокатури як інституту реалізації права на правову допомогу в Республіці Польща та в Україні // Правові новели. 2023. № 1. С. 73.